

Obchodné hospodárstvo: ošoh pre všetkých

Trojité výzva: zmena klímy, konkurencieschopnosť a závislosť od surovín

© shutterstock

Úvod

Zmena klímy je pravdepodobne najväčšou výzvou storočia a keďže Európa je zodpovedná asi za 11 % celkových emisií CO₂ musí spravodlivým dielom prispieť k riešeniu tohto problému. Ak sa má globálne otepľovanie obmedziť na zvýšenie priemernej teploty o 2 °C, ľudstvo musí do roku 2050 znížiť celkové množstvo emisií skleníkových plynov o polovicu. Priemyselné krajiny nesú ešte väčšiu zodpovednosť, keďže do roku 2050 musia svoje emisie znížiť o 80 %.

Podľa výpočtov Medzinárodnej agentúry pre energiu (IEA) to pre Európu znamená drastické zníženie CO₂ z priemerných 10 ton na obyvateľa z roku 2008 na 2 tony v roku 2050. V záujme dosiahnutia spomínaného cieľa (2 °C), by zníženie emitovaného uhlíka na jednotku HDP malo ročne predstavovať 2,8 %, pričom ročné hodnoty od roku 2020 do roku 2035 by sa mali dostať na 5,5 %

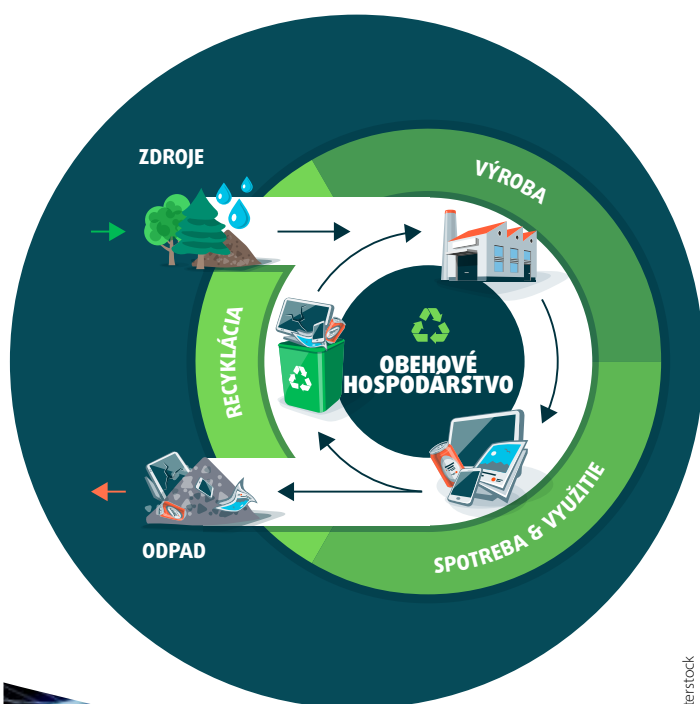
Európa zároveň čelí silnej konkurencii z iných častí sveta. Celkovo mala v roku 2020 komparatívnu výhodu v desiatich agregovaných výrobných odvetviach a porovnateľné nevýhody v dvanástich. Polovica odvetví, v ktorých mala EÚ komparatívne výhody, sa však považuje za odvetvia s vysokou alebo strednou až vysokou úrovňou technologickej intenzity. Tieto okolnosti vyžadujú nevyhnutné znížovanie nákladov.

Okrem toho je Európa výrazne závislá od zahraničných zdrojov. Väčšinu surovín na výrobu dováža, pričom viaceré špeciálne suroviny sú v rukách len malej skupiny krajín. Obchodná bilancia surovín EÚ-28 bola v roku 2015 v deficite 28 809 miliónov EUR. To znamená, že takéto obrovské spoliehanie sa na dovoz nielenže zvyšuje závislosť Európy od zahraničných zdrojov, ale ohrozuje aj jej bezpečnosť.

Obehové hospodárstvo – komplexné riešenie

Ako môžeme vyriešiť tieto otázky? Odpoveďou je koncepcia obehového hospodárstva. Typickou črtou udržateľného obehového hospodárstva je spoločnosť, ktorá menej zatažuje prírodu tým, že čo najdlhšie zachováva využiteľnosť zdrojov. V praxi to znamená, že keď sa raz vyčerpá maximálna hodnota výrobku, tá istá hodnota sa potom môže získať späť jeho opätovným prerobením, recykláciou a použitím na vytvorenie nových produktov.

V zásade ide o odlišnú koncepciu od koncepcie hospodárstva založeného na recyklovaní. Zatiaľ čo premena odpadového materiálu na použiteľné suroviny je určite vhodnou alternatívou, recyklácia ponúka obmedzené možnosti z dôvodu svojej nákladovej účinnosti. Obehové hospodárstvo

© Shutterstock

siaha ďalej ako recyklovanie, keďže je založené na regeneračnom priemyselnom systéme. Obehové hospodárstvo je uzatvorený systém, ktorý zabezpečuje, že výrobok nie je po použití vyradený. Na konci výrobného cyklu preto neexistuje žiadny odpad, takže je z dlhodobého hľadiska účinnejší a udržateľnejší.

Zavedenie systému obehového hospodárstva ponúka príležitosť na dosiahnutie obrovských úspor. Suroviny často predstavujú 30 % až vyše 50 % výrobných nákladov. Ak by sa efektívne využívanie zdrojov malo zlepšiť o 30 %, možné úspory by mohli presiahnuť 600 miliárd EUR ročne, a tak poskytnúť konkurencieschopný stimul európskemu priemyslu. Ďalšie príležitosti znížovania nákladov spočívajú v úsporách vody a energie, čo predstavuje možné úspory až do výšky 8 % z obratu. Tieto údaje rozhodne nemožno nechať bez povšimnutia. Európska únia by tak mohla zlepšiť svoju obchodnú bilanciu o 90 miliárd GBP a vytvoriť 160 000 pracovných miest.

Zároveň by to pomohlo znížiť emisie skleníkových plynov o 2 – 4 %. Stačí uviesť, že ak by sa suroviny použité pri výrobe mohli opäť použiť, prerobiť alebo recyklovať vo výrobnom procese, značne by to pomohlo znížiť závislosť EÚ na dovoze zo zahraničia.

Kľúčom je postoj samotných spoločností na svetovom trhu. Podniky vnímajú obehové hospodárstvo ako príležitosť. Ekologickejší prístup je prospešný nielen pre životné prostredie, ale aj pre firmy, keďže tým môžu ušetriť suroviny a znížiť svoju spotrebu vody a energie. Obehové hospodárstvo má okrem environmentálneho a hospodárskeho prínosu aj sociálne výhody, pretože vytvára nové pracovné miesta a nové obchodné modely. Ide o dôležitý krok vpred.

Spoločnosť musí konať ako celok, aby bol prechod úspešný. Členské štáty, regióny, obce a podniky, všetci zohrávajú určitú úlohu. Hoci bolo obehové hospodárstvo pôvodne určené pre veľké spoločnosti, záujem rástol aj zo strany malých a stredných podnikov (MSP). Podniky sú ochotné zohrávať aktívnu úlohu pri podpore obehového hospodárstva tak, že vytvoria platformu na prezentáciu existujúcich osvedčených postupov a na ich šírenie medzi rôznymi aktérmi.

© Shutterstock

Slovenská perspektíva: prechod na obehové hospodárstvo

Slovenské mesto, Košice, je žiarivým príkladom úspešného a účinného prechodu na obehové hospodárstvo v miestnom priemysle. V oceliarske, ktoré má pre tento región kľúčový význam, sa dosiahol už veľký úspech, pokiaľ ide o zníženie objemu odpadu, zvýšenie miery využitia recyklovaných surovín a účinnejšie hospodárenie so surovinami, energiou a vodou.

Obehové hospodárstvo by tiež prípadne mohlo mať značný prínos pre iné priemyselné odvetvie, a to automobilový priemysel. Využívanie vody a energie sa niekedy môže znížiť až o 70 %, čím sa znížia náklady a zvýši konkurencioschopnosť. Konkurencioschopnosť Slovenska v globálnom meradle závisí aj od schopnosti krajiny inovovať. Aj preto je obehové hospodárstvo, v rámci ktorého droje neslúžia len na jedno použitie, ale musia sa používať opätovne, nevyhnutné. Obehový výrobný proces musí nahradiť tradičný, lineárny.

Aby sa zabezpečil hladký prechod na obehové hospodárstvo, treba zohľadniť tri faktory: legislatívny rozmer, podnikateľské prostredie a pohľad širokej verejnosti. Interakcia medzi týmito faktormi je nasledovná: legislatívne orgány vypracujú legislatívny rámec, zatiaľ čo podniky prídu s výrobkom, ktorý široká verejnosť spotrebuje.

Úspech obehového hospodárstva tiež vychádza z troch pilierov. Prvý pilier predstavuje spotrebu energie a našu schopnosť znížiť ju, t. j. energetickú účinnosť. Týka sa nielen elektrickej energie, ale všetkých zdrojov energie. Druhý pilier zahŕňa zníženie nákladov na ďalšie spracovanie výrobku, ako je napríklad skládkovanie. Tretí pilier predstavuje zamestnanosť, keďže je potrebné, aby sa zachovala, prípadne sa jej miera zvýšila.

Slovenská vláda podnikla množstvo iniciatív vedúcich k zavedeniu obehového hospodárstva do praxe. S cieľom uskutočniť výskum potrebný na implementáciu plánovaných politických zmien bol zriadený analytický inštitút. Slovensko v súčasnosti taktiež úzko spolupracuje so Svetovou bankou na dekarbonizácii svojho priemyslu.

Stále však existujú problémy, ktoré vyžadujú riešenie. Príkladom je oceliarsky priemysel. Zatiaľ čo na európskej úrovni oceliarsky priemysel používa 28 % vysokopepnej trosky (vedľajší produkt pri výrobe ocele) pri výstavbe ciest, v prípade Slovenska je to len 1 %. Aj napriek faktu, že technické charakteristiky materiálu potvrdzujú jeho vhodnosť pre

výstavbu ciest, stretávame sa s veľkou byrokraciou, ktorá jeho využitie znemožňuje. Príkladom sú tvorcovia zákonov, ktorí žiadajú rôzne certifikáty.

Ďalšou problematickou oblasťou je spracovanie plynov vznikajúcich pri výrobe ocele. Plyny sa využívajú na výrobu elektrickej energie a vykurovanie samotnej továrne, avšak zákonodarcovia nedostatočne podporujú jej využívanie. Platia pre ňu totiž rovnaké príspevky alebo poplatky ako pre energiu kupovanú od externých dodávateľov.

>>>

© Shutterstock

Táto situáciu vyžaduje určitý mechanizmus v legislatíve, ktorý by umožnil opätovné použitie vedľajších produktov, vďaka čomu by bol tento rámec prospešný pre podniky.

Taktiež je dôležité podotknúť, že inovačné projekty a postupy sú podporované len v obmedzenej miere. Inovácia si vyžaduje finančné prostriedky a zapojenie vlády do poskytovania týchto finančných stimulov. S určitosťou však nehovoríme o tom, že by sa nevyhnutne mali získavať prostredníctvom štátnej pomoci, keďže stimuly môžu mať rôznu podobu. Spoločnosti môžu na európskej úrovni získať emisné kvóty na CO₂, za ktoré nemusia platiť, a ktoré môžu použiť na vlastné účely. V slovenskej legislatíve takáto možnosť zatiaľ chýba a je nutné implementovať ju. Stále je potrebná inteligentnejšia fiškálna politika, ktorá by podnikom pomohla

pri uplatňovaní ekologického hľadiska a zásad obehového hospodárstva. Navyše treba vynaložiť viac úsilia, pokiaľ ide o povodňové riziká a politiku v oblasti výstavby, s cieľom znížiť energetické nároky našich budov a domov. Tieto náležitosti sú taktiež neodmysliteľnou súčasťou koncepcie obehového hospodárstva.

Termíny, dokedy sa obehové hospodárstvo musí zaviesť sú definované. V prípade Slovenska sa v zákone o odpadoch, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2016, stanovujú lehoty, v ktorých musia priemyselné odvetvia, obce atď. splniť určité kritériá. Tieto informácie a celkový obraz musí zákonodarca sprostredkovať verejnosti s dôrazom na fakt, že obehové hospodárstvo nie je novinkou a musí sa zaviesť čo najskôr.

Tento dokument je zhrnutím diskusie s názvom „Udržateľný priemysel v rámci obehového hospodárstva“, ktorá sa konala v Košiciach 13. septembra 2016.

Konferenciu spoločne organizovali Republiková únia zamestnávateľov SR a Európsky hospodársky a sociálny výbor.

Európsky hospodársky a sociálny výbor
"Skupina zamestnávateľov"

O skupina zamestnávateľov

Skupina Zamestnávateľov združuje podnikateľov a zástupcov združení podnikateľov pôsobiacich v priemysle, obchode, službách a poľnohospodárstve v 28 členských štátoch Európskej únie. Naši členovia sú skutočne oddaní tomu, aby sa ich vlastné skúsenosti zúročili v európskom projekte.

Európsky hospodársky a sociálny výbor je jedinou európskou inštitúciou spájajúcou podnikateľov a osoby, ktoré sa v plnej miere zúčastňujú na hospodárskom a sociálnom živote vo svojej domovskej krajine. Vďaka nám je počut hlas podnikov na európskej úrovni.

Európsky hospodársky a sociálny výbor

Rue Belliard/Belliardstraat 99 • 1040 Bruxelles/Brussel • BELGIQUE/BELGIË
Vydavateľ: Oddelenie pre návštevy a publikácie • EESC-2016-70-SK
www.eesc.europa.eu

© Európska únia, 2016
Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

SK

Print
QE-01-16-981-SK-D
ISBN 978-92-830-3302-8
doi:10.2864/920349

Online
QE-01-16-981-SK-N
ISBN 978-92-830-3305-9
doi:10.2864/920714